

VISUALS

El novel·lista dels drames muntanyencs

Si bé l'artista s'infanta generalment, es crea i es forma per la modelació compredora d'un caliu natural... no d'altra manera es pot arribar en molts casos, a l'escolpiment d'un esperit literari. Si hem comprès que el nostre esclat de bellesa era el fertilitzant de temperaments artístics que el traduïen en formes sublimes, no podiem trobar-nos mancats d'una altra manifestació. D'una altra manifestació, sí, al cap davall artística: la palestra edificant d'una producció literària fornida per l'allau d'elements, naturals i bells, que l'influeixen directament.

En mig d'aquests trets tan pròpiament nostres, s'aixeca a dibuixar-ne un cas típic, la figura de Marian Vayreda. L'escriptor de més relleu de l'escola literària olotina que arranja en aquell vuitcents inoblidable el reduït, però brillant, estol de planes predecessores.

De bell antuvi, una importància simbòlica té l'obra d'en Vayreda. L'autor de *La Punyalada* i *Sang Nova* ens transporta al cor de les terres encimbellades, per a viure amb esfereïment, els matisos vius d'uns drames passionals. Més que això, encara, la solrença íntima, corsecant, d'uns éssers ennervats per l'asprositat dels elements. Perquè en Vayreda fa bategar la vitalitat injectada a grans dossificacions, i això condueix, potser, a que aquesta energia inoculada, desemboqui ineludiblement, en turbulències llògiques. Al fi i al cap, aquí rau el valor de la seva obra.

Començarem les planes d'aquest vuitcentista amb un regist d'esfereïment... Al franquejar-nos-hi, amatents, respirem un aire saturat d'angoixa; presentiments d'una remor no molt llunyana que ens fan seguir expectants, amb la illusió o la temença d'un xoc immediat.

Tot ho vivifica la seva ploma. Ell és qui dona ànima i moviment a les coses més diverses. Fixem-nos quan fa moure i viatjar els núvols: «...se revolcaven, cargolant-se per les comes, gambant per barrancs i cingleres i produïnt, al tapar i destapar com immenses cortines, efectes d'una fantasmagoria fora de tota ponderació».

El drama real, la passió manifesta i la tragèdia íntima de l'individu són dues facetes bàsiques en l'obra d'en Vayreda. En aquests dos casos sap teixir-ne i desteixir-ne les respectives complexions. Sap, en un mot, fer soltir en l'isolament i en la lluita intemperant. El cor «amarat de fel...» de Mossèn Joan (un personatge seu) ens ho prediu abastament. Aquí el dolor agut i punxant d'aquest, ens descriu els tons vius d'un drama íntim.

En la «*Topada*» de *Sang Nova* (el xoc terrible dels dos bàndols)